

Dış ticarette ödeme yöntemleri ve akreditif

Peşin, akreditif, vesaik mukabili, mal mukabili: risk kimde?

Hazırlayan: Özgür Konakçı · Seviye: Orta · Sürüm: 13 Ekim 2026

Çevrimiçi ve interaktif sürüm: <https://ozgurkonakci.com/rehber/odeme-yontemleri-akreditif/>

KISA CEVAP

Akreditif (L/C), alıcının bankasının, şartlara uygun belgeler sunulduğunda satıcıya ödeme yapacağını taahhüt ettiği ödeme aracıdır ve ICC'nin UCP 600 kurallarına tabidir. Bankalar malla değil belgelerle ilgilenir. Dış ticarette beş temel ödeme yöntemi ihracatçı riskine göre şöyle sıralanır: peşin ödeme, akreditif, vesaik mukabili (D/P), kabul kredili (D/A) ve mal mukabili (açık hesap).

Ödeme yöntemi neden önemli?

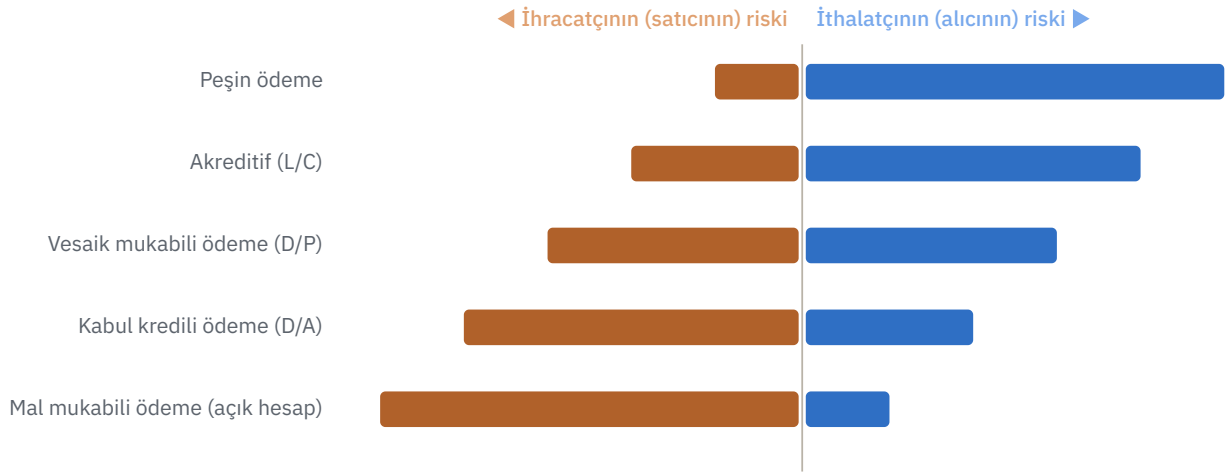
Uluslararası ticarette satıcı ile alıcı farklı ülkelerde, farklı hukuk sistemlerinde ve çoğu zaman birbirini hiç görmeden iş yapar. Satıcı parasını alamadan malı göndermek istemez; alıcı ise malı görmeden ödeme yapmak istemez. Ödeme yöntemleri, bu güven sorununu farklı ölçülerde çözen araçlardır.

Temel kural basittir: **Bir taraf için güvenli olan yöntem, diğer taraf için risklidir.** Doğru yöntem, tarafların birbirine duyduğu güvene, ülke riskine, işlemin tutarına ve pazardaki rekabete göre seçilir.

Risk merdiveni

Aşağıdaki grafik, beş temel yöntemi ihracatçı riskine göre sıralar. Bir yöntemle tıklayarak işleyişini ve iki taraf açısından anlamını görebilirsiniz.

Ödeme yöntemlerinde göreceli risk

Yöntem	İhracatçı riski	İthalatçı riski	İşleyiş
Peşin ödeme Cash in advance	Çok düşük	Çok yüksek	Alıcı, mal sevk edilmeden önce ödemeyi yapar.
Akreditif (L/C) Letter of credit	Düşük	Yüksek	Alıcının bankası, belirlenen belgeler şartlara uygun sunulduğunda ödeme yapmayı taahhüt eder.
Vesaik mukabili ödeme (D/P) Documentary collection – documents against payment	Orta	Orta	Malı temsil eden belgeler bankalar aracılığıyla gönderilir; alıcı ödemeyi yaptığında belgeleri teslim alır.
Kabul kredili ödeme (D/A) Documentary collection – documents against acceptance	Yüksek	Düşük	Alıcı, vadeli bir poliçeyi kabul ederek belgeleri alır; ödeme vade tarihinde yapılır.
Mal mukabili ödeme (açık hesap) Open account	Çok yüksek	Çok düşük	Mal ve belgeler doğrudan alıcıya gönderilir; ödeme vadede (ör. 30, 60, 90 gün) yapılır.

Sıralama: U.S. Department of Commerce, International Trade Administration — Trade Finance Guide.

Kaynak, vesaik mukabili ödemeyi tek kategori olarak ele alır; D/P ve D/A ayrımı yazarın yorumudur. Risk düzeyleri göreceli sıralamayı gösterir; ölçülmüş bir değer değildir.

Peşin ödeme

İşleyiş	Alıcı, mal sevk edilmeden önce ödemeyi yapar.
İhracatçı açısından	Tahsilat riski yoktur.
İthalatçı açısından	Ödeme yapılır ama malın zamanında ve doğru gelip gelmeyeceği belirsizdir; nakit akışı olumsuz etkilenir.
Ne zaman?	Yeni ve güven ilişkisi kurulmamış alıcılar, küçük tutarlı veya özel üretim siparişler.

Akreditif (L/C)

İşleyiş	Alicının bankası, belirlenen belgeler şartlara uygun sunulduğunda ödeme yapmayı taahhüt eder.
İhracatçı açısından	Ödeme alıcıya değil bankaya bağlanır; belgeler kusursuz olmalıdır. Teyitli akreditifte ihracatçının bankası da ödemeyi taahhüt eder.
İthalatçı açısından	Ödeme ancak şartlara uygun belgeler sunulunca yapılır; banka masrafları ve teminat yükü vardır.
Ne zaman?	Yüksek tutarlı işlemler, riskli ülkeler, taraflar arasında güvenin henüz oluşmadığı durumlar.

Vesaik mukabili ödeme (D/P)

İşleyiş	Malı temsil eden belgeler bankalar aracılığıyla gönderilir; alıcı ödemeyi yaptığında belgeleri teslim alır.
İhracatçı açısından	Alıcı ödeme yapmazsa belgeler (ve mal üzerindeki kontrol) satıcıda kalır; ancak mal varış limanında bekler ve masraf doğar. Bankalar ödeme garantisi vermez.
İthalatçı açısından	Belgeleri ödeme karşılığında alır; akreditiften daha düşük maliyetlidir.
Ne zaman?	Belirli bir güven ilişkisi olan, istikrarlı ülkelerdeki alıcılar.

Kabul kredili ödeme (D/A)

İşleyiş	Alıcı, vadeli bir poliçeyi kabul ederek belgeleri alır; ödeme vade tarihinde yapılır.
İhracatçı açısından	Mal alıcıya geçer, ödeme vadeye kalır. Vade gelince ödenmeme riski vardır.
İthalatçı açısından	Malı satın parasını vadede ödeyebilir; finansman avantajı sağlar.
Ne zaman?	Güvenilir, uzun süreli ticari ilişkiler.

Mal mukabili ödeme (açık hesap)

İşleyiş	Mal ve belgeler doğrudan alıcıya gönderilir; ödeme vadede (ör. 30, 60, 90 gün) yapılır.
İhracatçı açısından	En yüksek riskli yöntemdir; tahsilat tamamen alıcının iyi niyetine ve mali gücüne bağlıdır. İhracat kredi sigortası veya faktoring ile risk azaltılabilir.
İthalatçı açısından	En avantajlı yöntemdir; malı görüp kontrol ettikten sonra öder.
Ne zaman?	Grup içi ticaret, uzun süreli güvenilir müşteriler, rekabetin yoğun olduğu pazarlar.

Akreditif (L/C) nedir?

Akreditif, alıcının bankasının, **belirlenen belgeler belirlenen sürede ve şartlara uygun sunulduğunda** satıcıya ödeme yapacağını taahhüt ettiği bir belgedir. Ödeme güvencesi alıcıdan alınıp bankaya aktarılır.

Akreditifin en önemli özelliği şudur: **Bankalar malla değil, belgelerle ilgilenir.** Mal kusursuz da olsa, belgelerde akreditif şartlarına aykırı bir ayrıntı varsa (yanlış tarih, eksik imza, farklı mal tanımı) banka ödemeyi reddedebilir. Bu nedenle akreditifli işlemlerde belge hazırlığı, sevkiyat kadar önemlidir.

Akreditifler, ICC'nin **UCP 600** kurallarına tabidir. Bu kurallara göre akreditifler **gayrikabilirücu** (geri dönülemez) kabul edilir; tarafların onayı olmadan değiştirilemez veya iptal edilemez.

Akreditif süreci adım adım

Dört taraf vardır: alıcı, alıcının bankası (amir banka), satıcının ülkesindeki muhabir banka ve satıcı. Adımlar arasında ileri-geri gezinerek belgelerin ve paranın nasıl hareket ettiğini izleyin.

1. **Satış sözleşmesi** (Satıcı → Alıcı)

Taraflar ödemenin akreditifle yapılacağını, akreditifin türünü, geçerlilik süresini ve istenecek belgeleri sözleşmede kararlaştırır.

2. **Akreditif açma talimatı** (Alıcı → Amir banka)

Alıcı kendi bankasına başvurur ve sözleşmedeki şartlarla akreditif açılmasını ister. Banka, alıcının kredi limitini veya teminatını değerlendirir.

3. **Akreditifin açılması** (Amir banka → İhbar / teyit bankası)

Amir banka akreditifi açar ve satıcının ülkesindeki muhabir bankaya (genellikle SWIFT ile) iletir.

4. **Satıcıya ihbar** (İhbar / teyit bankası → Satıcı)

Muhabir banka akreditifin gerçekliğini kontrol eder ve satıcıya bildirir. Teyit istenmişse kendi ödeme taahhüdünü de ekler.

5. **Sevkiyat ve belgeler** (Satıcı)

Satıcı akreditif şartlarını kontrol eder, malı süresi içinde sevk eder ve istenen belgeleri hazırlar: konşimento, ticari fatura, çeki listesi, menşe şahadetnamesi, gerekiyorsa sigorta poliçesi.

6. **Belgelerin ibrazı** (Satıcı → İhbar / teyit bankası)

Satıcı belgeleri, akreditifte belirtilen süre içinde bankaya sunar.

7. **Belge incelemesi** (İhbar / teyit bankası)

Banka belgeleri akreditif şartlarına uygunluk açısından inceler. UCP 600'e göre bankaların inceleme için en fazla 5 iş günü süresi vardır. Belgeler uygunsa ödeme yapılır veya vadeli ise kabul edilir.

8. **Belgelerin gönderilmesi** (İhbar / teyit bankası → Amir banka)

Belgeler amir bankaya gönderilir; amir banka da kendi incelemesini yapar.

9. Bankalar arası ödeme (Amir banka → İhbar / teyit bankası)

Amir banka, şartlara uygun belgeler karşılığında muhabir bankaya ödeme yapar.

10. Alıcının ödemesi (Alıcı → Amir banka)

Alıcı bedeli amir bankaya öder (veya kredi hesabından tahsil edilir) ve belgeleri teslim alır.

11. Malın teslim alınması (Alıcı)

Alıcı, konşimentonun aslıyla malı taşıyıcıdan teslim alır ve ithalat gümrük işlemlerini başlatır.

Akreditif türleri

- **Teyitli / teyitsiz:** Teyitli akreditifte satıcının ülkesindeki banka da ödeme taahhüdü verir. Alıcının bankası veya ülkesi riskli görülüyorsa teyit istenir.
- **Görüldüğünde ödemeli (at sight) / vadeli (deferred):** Ödeme ya belgeler uygun bulunduğu anda hemen ya da belirli bir vadede yapılır.
- **Devredilebilir (transferable):** Satıcı, akreditifin tamamını veya bir kısmını asıl tedarikçisine devredebilir. Aracı ticarete kullanılır.
- **Rotatif (revolving):** Düzenli tekrarlanan sevkiyatlar için kullanılan, tutarı kendiliğinden yenilenen akreditif.
- **Stand-by:** Ödeme aracı olmaktan çok, karşı taraf yükümlülüğünü yerine getirmezse devreye giren bir teminattır.

En sık yapılan belge hataları

- Konşimentodaki yükleme tarihinin, akreditifteki son yükleme tarihinden sonra olması
- Faturadaki mal tanımının akreditifteki tanımla birebir uyuşmaması
- Belgelerin, akreditifte belirtilen ibraz süresi geçtikten sonra sunulması
- Sigorta bedelinin istenen tutarın (çoğunlukla fatura değerinin %110'u) altında olması
- Akreditifte istenen bir belgenin (ör. menşe şahadetnamesi, analiz raporu) eksik olması

Kendinizi test edin

1. İhracatçı için en güvenli, ithalatçı için en riskli yöntem hangisidir? (Cevap: Peşin ödeme.)
2. Akreditifte mal eksiksiz teslim edildi ama faturadaki mal tanımı akreditiften farklı. Banka ne yapar? (Cevap: Belgeler uygun olmadığı için ödemeyi reddedebilir. Bankalar malla değil, belgelerle ilgilenir.)
3. Vesaik mukabili ödemenin akreditiften farkı nedir? (Cevap: Bankalar yalnızca belgeleri aracılık ederek iletir; ödeme taahhüdü vermez.)

Sık sorulan sorular

Akreditif ile vesaik mukabili ödeme arasındaki fark nedir?

Akreditifte alıcının bankası, uygun belgeler karşılığında ödeme yapmayı taahhüt eder. Vesaik mukabili ödemede bankalar belgeleri yalnızca aracılık ederek iletir; ödeme taahhüdü vermez. Bu yüzden akreditif ihracatçı için daha güvenli ama daha masraflıdır.

Banka akreditif ödemesini neden reddeder?

Çoğunlukla belgelerdeki uyumsuzluk (rezerv) nedeniyle: geç yükleme tarihi, faturadaki mal tanımının akreditiften farklı olması, ibraz süresinin geçmesi, eksik sigorta bedeli veya eksik belge. Mal kusursuz olsa bile belgeler uyumsuzsa ödeme reddedilebilir.

Bankalar akreditif belgelerini ne kadar sürede inceler?

UCP 600'e göre bankaların belgeleri incelemek için en fazla 5 iş günü süresi vardır.

KAYNAKLAR

U.S. Department of Commerce, International Trade Administration — Trade Finance Guide —

<https://www.trade.gov/print/pdf/node/80>

ICC — Belgeli Akreditifler İçin Tek Tip Kurallar ve Uygulamalar (UCP 600)

Bu rehber eğitim amaçlıdır ve yazarın kişisel görüşlerini yansıtır; KINAY'ın kurumsal görüşü değildir. Sözleşme, gümrük ve finans kararlarında güncel resmî kaynaklara ve uzmanlara başvurun. Incoterms® Uluslararası Ticaret Odası'nın (ICC) tescilli markasıdır.

© 2026 Hakan Özgür Konakcı · ozgurkonakci.com. Bu belge, kaynak (ozgurkonakci.com) gösterilerek eğitim amaçlı paylaşılabilir ve çoğaltılabilir; ticari amaçla kullanılamaz.